

Przymusowa rozdzielność majątkowa metodą na dłużnika

Jeśli wyrok sądu ustanawiający rozdzielność jest prawomocny, dalszym krokiem wierzyciela powinno być zajęcie przysługującego dłużnikowi prawa podziału majątku wspólnego dłużnika i jego małżonka.

Jednym ze sposobów, w praktyce dość rzadko stosowanym, uzyskania przez wierzyciela zaspokojenia w razie niewypłacalności jego dłużnika jest ustanowienie przymusowej rozdzielności majątkowej dłużnika i jego małżonka. Zdarzają się bowiem sytuacje, kiedy nasz z pozoru niewypłacalny dłużnik pozostaje w małżeńskiej wspólnocie majątkowej dysponując prawem do majątku wspólnego, z którego bez ustanowienia rozdzielności majątkowej nie jest możliwa egzekucja długów.

Praktyka pokazuje, że przedsiębiorcy, będący już w posiadaniu tytułu wykonawczego, stosunkowo często napotykać na poważne trudności na etapie windykacji należności od swoich kontrahentów. Zazwyczaj dzieje się tak wówczas, gdy dłużnik nie posiada żadnego majątku osobistego, majątek ten jest skutecznie obciążony, bądź też niewystarczający na spłatę wszystkich zobowiązań dłużnika. Jednocześnie, nie są odosobnione przypadki, w których komornik sądowy prowadzący egzekucję ustala, że dłużnik dysponuje majątkiem, który objęty jest jednak wspólnością majątkową małżeńską dłużnika i jego małżonka.

Potrzebny jest dokument

W świetle obowiązujących przepisów, nadanie klauzuli wykonalności przeciwko małżonkowi dłużnika jest dopuszczalne jedynie wówczas, gdy wierzyciel wykaże dokumentem urzędowym lub prywatnym, że wierzytelność objęta tytułem egzekucyjnym powstała z czynności prawnej dokonanej za zgodą małżonka dłużnika. Z uwagi na to, że wykazanie zgody małżonka dłużnika nie może być dokonane w jakikolwiek sposób, a jedynie za pomocą dokumentu urzędowego lub prywatnego, w praktyce uzyskanie klauzuli wykonalności na podstawie art. 787 k.p.c. jest niezwykle utrudnione. Może zatem dojść do sytuacji, w której egzekucja prowadzona przeciwko dłużnikowi jest całkowicie bezskuteczna, choć dłużnik wraz z małżonkiem posiadają znaczny (wspólny) majątek, który w zupełności wystarczyłby do zaspokojenia wierzyciela.

Co należy zrobić

W takim przypadku warto rozpatrzyć możliwość skorzystania z instytucji tzw. przymusowej rozdzielności majątkowej, uregulowanej w art. 52 k.r.o. Zgodnie z § 1a przywołanego przepisu, wierzyciel może żądać ustanowienia przez sąd rozdzielności majątkowej małżonków, jeśli uprawdopodobni, że zaspokojenie wierzytelności stwierdzonej tytułem wykonawczym wymaga dokonania podziału ich majątku wspólnego. Co istotne, ustanowienie przymusowej rozdzielności majątkowej może nastąpić niezależnie od tego, jakie jest źródło i czas powstania wierzytelności, której zaspokojenia domaga się wierzyciel od jednego z małżonków. Aby sąd

mógł orzec ustanowienie rozdzielności majątkowej, konieczne jest spełnienie dwóch przesłanek:

- jeden z małżonków musi być dłużnikiem osoby występującej z żądaniem, a wierzyciel musi dysponować tytułem wykonawczym (np. nakazem zapłaty lub wyrokiem, opatrzonymi klauzulą wykonalności) przeciwko dłużnikowi,
- wierzyciel musi uprawdopodobnić, że do jego zaspokojenia wymagane jest dokonanie podziału majątku wspólnego dłużnika i jego małżonka.

Wystarczy uprawdopodobnienie

Choć przepisy k.r.o. nie wymagają od wierzyciela udowodnienia, a jedynie uprawdopodobnienia zasadności dokonania podziału majątku wspólnego dłużnika i jego małżonka, okoliczność tą należy w pozwie wykazać. Za niewystarczające, a w konsekwencji mogące skutkować oddaleniem powództwa, należy uznać poprzestanie przez wierzyciela na samych twierdzeniach, nie popartych żadnymi dowodami. W piśmiennictwie wskazuje się, że uprawdopodobnienie konieczności dokonania podziału majątku wspólnego małżonków nie wymaga uprzedniego skierowania egzekucji przeciwko dłużnikowi, czy też stwierdzenia bezskuteczności tej egzekucji przez komornika sądowego. Wierzyciel może ograniczyć się do wykazania znacznej dysproporcji pomiędzy majątkiem osobistym dłużnika a majątkiem wspólnym małżonków, czy też faktu obciążenia składników majątku dłużnika hipoteką lub zastawem, uniemożliwiającymi zaspokojenie wierzyciela. Jednakże, to właśnie fakt nieposiadania przez dłużnika majątku osobistego, a w konsekwencji brak perspektyw do wyegzekwowania należności, najlepiej uprawdopodobnia konieczność dokonania podziału majątku wspólnego małżonków. Należy pamiętać, że wystąpienie przez wierzyciela z roszczeniem o orzeczenie przymusowej rozdzielności majątkowej w sytuacji, gdy majątek dłużnika jest wystarczający do zaspokojenia wierzyciela, może prowadzić do oddalenia powództwa przez sąd. Warto również zauważyć, że żadne inne okoliczności, w tym np. ważne powody, nie będą miały znaczenia dla uwzględnienia żądania przez sąd.

Ustanowienie przymusowej rozdzielności majątkowej pomiędzy małżonkami następuje z dniem wskazanym w wyroku sądu. Data ta powinna być wyznaczona przez sąd po rozważeniu całokształtu okoliczności faktycznych danej sprawy, przy czym, co do zasady, nie powinna ona być wcześniejsza niż dzień wytoczenia powództwa przez wierzyciela. W wyjątkowych wypadkach, za które ustawodawca wprost uznaje życie przez małżonków w rozłączeniu (faktyczna separacja), sąd może ustanowić rozdzielność z dniem przypadającym przed wytoczeniem powództwa. W orzecznictwie wskazuje się również, że wcześniejsza data ustanowienia rozdzielności majątkowej może być także orzeczona w razie braku współdziałania i zgody małżonków w prowadzeniu działalności gospodarczej, czy też występujących sprzeczności ich interesów.

Uwzględnienie powództwa i ustanowienie przez sąd rozdzielności majątkowej samo w sobie nie oznacza, że wierzyciel jest uprawniony do prowadzenia egzekucji z majątku wspólnego dłużnika i jego małżonka. Jeśli wyrok sądu ustanawiający rozdzielność jest już prawomocny,

dalszym krokiem wierzyciela powinno być zajęcie przysługującego dłużnikowi prawa do podziału majątku wspólnego dłużnika i jego małżonka. Dopiero w następstwie podziału tego majątku dłużnik może uzyskać realne składniki majątkowe, z których wierzyciel będzie mógł się zaspokoić.

Orzeczenie przez sąd rozdzielnosci majątkowej małżeńskiej na żądanie wierzyciela nie oznacza, że do końca trwania małżeństwa majątki dłużnika i jego małżonka muszą być rozdzielone. Małżonkowie mogą bowiem zawrzeć umowę majątkową małżeńską, jednakże tylko pod warunkiem, że dokonany został podział ich majątku wspólnego lub wierzyciel został zabezpieczony albo jego wierzytelność została zaspokojona, lub upłynęły trzy lata od daty ustanowienia rozdzielnosci majątkowej.

Wniosek

Omawiana instytucja prawna może stanowić skuteczny instrument dla uczestników obrotu gospodarczego w walce z nierzetelnymi kontrahentami. Należy poważnie rozważyć skorzystanie z niej wówczas, gdy z jednej strony brak jest perspektyw na zaspokojenie wierzyciela z majątku osobistego dłużnika, a z drugiej strony, gdy w skład majątku wspólnego dłużnika i jego małżonka wchodzi wartościowe składniki majątkowe, do których w razie podziału tego majątku będzie mogła zostać skierowana prowadzona przez wierzyciela egzekucja.

Autor: Piotr Furmaga, radca prawny, Kancelaria Prawna Piszcz i Wspólnicy